

Kotiseudun helmet

Pirkan Helmen strategia vuosille 2014 - 2020

1. Strategian kohdealue

Pirkan Helmen strategia kohdistuu Akaan, Pälkäneen, Urjalan ja Valkeakosken alueille kokonaisuudessaan. Alueella oli vuoden 2012 lopussa yhteensä 50 318 asukasta:

Akaa	17 134 asukasta
Pälkäne	6 838 asukasta
Urjala	5 174 asukasta
Valkeakoski	21 172 asukasta

Alueella vakituisesti asuvien ohella myös alueen vapaa-ajan asukkaiden määrä on suuri. Heistä pääosa tulee vapaa-ajanasunnolleen muualta kuin Pirkan Helmen alueelta, joten strategian väestöpohja on paljon suurempi kuin edellä mainitut 50 318 asukasta. 23 552 vakituisen asuntokunnan lisäksi alueellamme on 7 820 loma-asuntoa. Vapaa-ajanasunnot muodostavat näin ollen noin neljänneksen alueen koko asuntokannasta. Erityisen paljon loma-asuntoja (4 082 kpl) ja loma-asukkaita on Pälkäneellä, jossa sekä loma-asuntojen kokonaismäärä että niiden osuus kunnan koko asuntokannasta on valtakunnallisestikin tarkasteltuna suuri.

Ohjelmakaudella 2007 – 2013 Akaa, Urjala ja Valkeakoski ovat olleet mukana Pirkan Helmen toiminnassa ja Pälkäne Pomoottorin toiminnassa. Pälkäneen mukaan tulo on hyvä lisä Pirkan Helmen alueeseen, joka toki jo aiemminkin on ollut toimiva. Pälkäneen myötä mm. kulttuurin, matkailun, erikoisviljelyn ja elintarvikkeiden jatkojalostuksen merkitys kehittämistyössä vahvistuu ja siten toiminta monipuolistuu. Huomionarvoinen asia on myös innovatiivinen ja ennakkoluuloton toimintakulttuuri, joka vallitsee Pälkäneeseen kuuluvassa entisessä Luopioisten kunnassa.

2. Alueen analyysi

Alueemme kautta kulkee monia valtakunnallisesti tärkeitä liikenneväyliä, kuten valtatie numero 3, 9 ja 12 sekä valtakunnan päärata ja myös Tampereen ja Turun välinen ratayhteys. Myös Tampere-Pirkkalan lentokenttä on lähellä. Näin ajatellen sijaintimme on erinomainen. Julkisin kulkuvälinein liikenneyhteydet alueelta ulospäin (esimerkiksi Tampereelle tai Helsinkiin) ovat hyvät tai tyydyttävät riippuen siitä mistä alueen osasta on kyse. Sen sijaan alueen sisällä mahdollisuudet liikkua julkisin kulkuvälinein ovat pääosin huonot. Tilanne ei näiltä osin vastaa Pirkanmaan maakuntakaava 2040:ssä määritellyä tavoitetta peruspalvelutasoisesta joukkoliikennetarjonnasta alueen kunta- ja aluekeskusten välillä. Ongelman merkitys korostuu vielä entisestään, mikäli palvelujen keskittymisen myötä palvelupisteet etääntyvät käyttäjistään.

Väestön määrä on alueellamme kasvanut maltilliseen tahtiin 2000-luvulla. Yksittäisistä kunnista kasvua on tapahtunut kaikissa muissa paitsi Urjalassa. Kun tarkastellaan vuosia 2000 - 2011 vuosi kerrallaan, havaitaan, että Akaassa ja Urjalassa väestökehitys on mennyt melko tasaisesti taulukon 1 kertomalla tavalla: Akaassa väestö on kasvanut ja Urjalassa vähentynyt. Pälkäneellä ja Valkeakoskella väestökehitys sen sijaan on selkeästi muuttunut tarkastelujakson aikana. Pälkäneellä väestön kasvu on kääntynyt jakson kahtena viimeisenä vuotena väestön vähenemiseksi ja Valkeakoskella pieni väestön väheneminen on jakson neljänä viimeisenä vuotena muuttunut väestön kasvuksi. Valkeakosken kohdalla huomiota kiinnittää se, että näinä positiivisen väestökehityksen vuosina työpaikat ovat siellä kuitenkin vähentyneet selkeästi enemmän kuin alueen muissa kunnissa. Selittäviä tekijöitä positiiviselle väestökehitykselle ovat ainakin Valkeakosken kaupungin aktiiviset, laaja-alaiset asumiseen liittyvät toimenpiteet ja Valkeakoskella vuonna 2009 pidetyt Asuntomessut. Valkeakoski on näin ollen näyttänyt käytännössä, että väestökehitykseen on omilla toimenpiteillä mahdollista vaikuttaa.

Kun tarkastellaan väestöennusteita vuodelle 2030, Akaassa ja Urjalassa väestökehitys tämän hetken tiedon mukaan näyttää jatkavan edellisen vuosikymmenen osoittamaan suuntaan, muutoksen vauhdin osalta tosin hieman hidastuvana. Pälkäneellä ennuste kertoo suunnan muuttumisesta jälleen takaisin pieneen väestön kasvuun. Valkeakoskella väestökehityksessä tapahtunut muutos positiiviseen suuntaan näyttää vakiintuvan maltilliseksi väestön kasvuksi.

Taulukko 1. Kuntien väkiluvut vuosina 2001 ja 2011 sekä väestöennuste vuodelle 2030

	Väkiluku 31.12.2001	Väkiluku 31.12.2011	Muutos %	Ennuste v. 2030	Muutos vuoteen 2011 nähden %
Akaa	16 022	17 091	+ 6,7	18 565	+8,6
Pälkäne	6 652	6 882	+ 3,5	7 035	+2,2
Urjala	5 612	5 246	- 6,5	4 700	-10,4
Valkeakoski	20 424	21 022	+ 2,9	23 316	+ 10,9

Kun tarkastellaan omavaraislaskelmia, eli sitä, mikä kunkin kunnan väestön kehitys vuoteen 2030 olisi ilman muuttoliikettä, havaitaan, että muuttoliikkeen merkitys on suuri. Vain Akaassa tapahtuisi hieman väestön kasvua ilman muuttoliikettä ja alueen kaikissa muissa kunnissa väestö vähenisi.

Väestöllisellä huoltosuhteella (lasten ja eläkeikäisten määrän suhde työikäisten määrään) mitattuna kaikissa alueemme kunnissa väestön ikärakenne on epäedullisempi kuin valtakunnan keskiarvo, kuten taulukosta 2 havaitaan. Kun tarkastellaan väestöllisen huoltosuhteen ennustetta vuodelle 2030, havaitaan Akaan ja Valkeakosken kohdalla väestöllisen huoltosuhteen tunnuslukujen kasvavan huomattavasti maltillisemmin kuin valtakunnassa keskimäärin ja niiden lukujen olevan silloin likimain valtakunnallisessa keskiarvossa. Pälkäneellä ja Urjalassa väestöllinen huoltosuhte muuttuu yleistä kasvua nopeammin epäedulliseen suuntaan.

Taulukko 2. Väestöllinen huoltosuhte (lasten ja eläkeläisten määrän suhde työikäisten määrään)

	Väestöllinen huoltosuhte v. 2011	Väestöllinen huoltosuhte v. 2030, ennuste	Muutos v.2011-2030
Koko maa	52,9 %	71,2 %	+ 34,6 %
Akaa	58,7 %	74,0 %	+ 26,1 %
Pälkäne	68,1 %	93,3 %	+ 37,0 %
Urjala	66,0 %	91,3 %	+ 38,3 %
Valkeakoski	59,7 %	73,0 %	+ 22,3 %

Taulukosta 3 käyvät ilmi alueen kunnissa olevien työpaikkojen osuudet toimialoittain sekä kuntien työpaikkaomavaraisuusasteet. Teollisuuden työpaikat ovat muutamien huomattavan kokoisten yritysten toiminnan loppumisen tai supistumisen myötä vähentyneet merkittävästi Akaassa (erityisesti Kylmäkosken ja Viialan alueilla) ja Valkeakoskella usean vuosikymmenen aikana. Viime aikoina vastaavanlainen muutos on kohdannut myös Urjalaa. Kadonneet teollisuustyöpaikat ovat olleet pääosin toimialoilla, joilla työntekijöiden enemmistö on miehiä, joten elinkeinorakenteen muutos on siltä osin painottunut sukupuolen mukaan. Pälkäneellä teollisuuden merkitys on koko ajan ollut muita alueen kuntia pienempi. Pälkäneellä erityispiirteinä ovat erikoisviljely, jota alueen pienilmasto ja maaperä suosivat, sekä pääosin pienimuotoinen elintarvikkeiden jatkojalostus. Monien pienten elintarvikkeita jalostavien yritysten yhteistyönä toimiva Laitikkalan makukylä on tästä erinomainen esimerkki.

Työssä käynnin näkökulmasta Pirkan Helmen aluetta voi tarkastella ikään kuin osana Tampereen ”kakkoskehää”. Alue on Tampereen naapurikuntia ja Vesilahtea enemmän riippuvainen alueen omista työpaikoista. Tämä käy ilmi sekä alueemme työpaikkaomavaraisuuden korkeammasta tasosta Tampereen naapuruston kuntiin verrattuna että Tampereella työssä käyvien pienemmästä osuudesta alueellamme. Tampereen lähialueen kunnissa noin 40 % kaikista työllisistä käy Tampereella töissä, mutta meidän alueellamme tämä osuus on 7 % (Urjala) – 21 % (Akaa). Urjalasta monet käyvät myös Forssassa töissä.

Taulukko 3. Työpaikat toimialoittain 31.12.2010 ja työpaikkaomavaraisuus 31.12.2010

	Alkutuotannon työpaikat	Jalostuksen työpaikat	Palvelujen työpaikat	Työpaikkaomavaraisuus
Akaa	4,1 %	35,5 %	58,8 %	68,7 %
Pälkäne	14,8 %	22,9 %	60,0 %	80,4 %
Urjala	14,6 %	33,8 %	49,3 %	83,7 %
Valkeakoski	1,8 %	41,2 %	55,9 %	93,3 %

Kun ajatellaan ihmisten asumiseen liittyviä toiveita, alueellamme on hyvät mahdollisuudet täyttää ne. Toiveiden täyttyminen ei kuitenkaan tapahdu itsestään, vaan se vaatii aktiivisia toimenpiteitä. Tällaisina toiveina useissa selvityksissä esiin nousevat pientalovaltainen, väljä ja luonnonläheinen asuminen sekä yhteisöllisyys ja mahdollisuudet vaikuttaa omaan elinympäristöön. Nämä asiat on syytä huomioida, kun pyritään saamaan alueelle uusia asukkaita, mutta ne ovat tärkeitä myös täällä jo asuvien viihtyvyyden kannalta.

Palvelujen osalta kehitysnäkymät ovat haastavia. Palvelujen tarve kasvaa väestön ikääntymisen myötä. Samalla myös niiden toteutustavat muuttuvat, sillä esimerkiksi palveluiden muuttuminen sähköisiksi jatkuu, kuten myös palvelupisteiden verkoston harveneminen. Näihin muutoksiin liittyy monia toimenpiteitä edellyttäviä asioita. Kunnat ovat tärkein yksittäinen palvelujen tuottaja, joten palvelutarpeen kasvu on niille hankala asia, kun huomioidaan kuntien tiukat talousnäkymät. Myös edellä mainitut palvelujen toteutustapoihin liittyvät muutokset ovat haastavia alueella, jolla on selkeitä puutteita sekä laajakaistayhteyksissä että julkisissa kulkuyhteyksissä.

Toimintaympäristön analyysin pohjalta Pirkan Helmen toiminta-alueen sisäiset vahvuudet ja heikkoudet sekä ulkoiset mahdollisuudet ja uhat ovat seuraavat:

<p>VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Edullinen asumisvaihtoehto työssäkäyntietäisyydellä Tampereelta • Oppilaitosrajat ylittävä kansainvälinen Valkeakoski Campus • Paljon kulttuuritoimintaa ja -toimijoita • Vahva kolmas sektori • Laadukas vapaa sivistystyö ja sen vakiintunut yhteistyö yhdistystoimijoiden kanssa • Erinomainen sijainti ja hyvät liikenneyhteydet suurempiin keskuksiin 	<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Väestöllinen huoltosuhde ja väestön ikärakenne ovat erityisesti Pälkäneellä ja Urjalassa haasteellisia • Teollisuuden työpaikkojen voimakas vähentyminen • Kasvualojen yrityksiä ei alueella ole • Kuntien talous on tiukalla • Laajakaistayhteydet eivät ole kaikissa alueen osissa sähköisten palvelujen käytön, yritystoiminnan ja etätyön edellyttämässä kunnossa • Alueen sisäiset liikenneyhteydet julkisin kulkuvälinein ovat huonot
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asumisesta voi kehittyä alueen kehityksen veturi • Sijainti ja kulkuyhteydet sekä Tampereen talousalueen kasvu mahdollistavat uuden yritystoiminnan syntymistä • Vahvat teolliset perinteet ja osaaminen tarjoavat eväitä uuteen yritystoimintaan • Monimuotoinen luonto, laajat vesistöt ja vireä kulttuuritoiminta tarjoavat luonto-, järvi- ja kulttuurimatkailun kehittämislle hyvät puitteet • Vapaa-ajanasutus monimuotoisena kehitystä luovana asiana • Erikoisviljelyyn ja lähiruokatreendiin tukeutuva elintarvikkeiden jatkojalostus ja tilamyyntitoiminnan kehittyminen 	<p>UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Väestö vähenee ilman muuttovoittoa • Keskitämisen myötä palveluverkostot harvenevat ja huonojen liikenneyhteyksien vuoksi niiden käyttö hankaloituu • Teollisuuden työpaikkojen väheneminen jatkuu, eikä korvaavia työpaikkoja synny

3. Strategia ja sen toteutumisen mittarit

3.1. Strategia

Kehittämistyössä vahva strategia ei yksin riitä, vaan se tarvitsee kumppanikseen vahvaa ennakkointia. Kehittämistyössä pyrkimys on aina kohti parempaa huomista, joten etenemisen tavan ohella olennaista on myös etenemisen suunnan tunnistaminen. Siksi tulevaisuus on strategian kannalta tärkein aikaulottuvuus.

Kehittämistyössä *miksi* on kysymyksistä tärkein. Jokaisen rahoitettavan toimenpiteen yhteydessä on kyettävä vastaamaan kysymykseen: miksi tätä toimenpidettä on strategian toteutumisen näkökulmasta syytä rahoittaa?

Strategiaprosessin aikana on noussut esille kymmenen teemaa, joista tämä strategia on ”kudottu”. Nämä teemat ovat aakkosjärjestyksessä: kansainvälistyminen, kokeilevuus, kulttuuri, matkailu, nuoriso, palvelut, yhteistyö, yhteisöllisyys, ympäristö ja yrittäjyys. Näitä teemoja ei ole nostettu esille erillisinä painopisteinä, koska asioina ne kytkeytyvät toisiinsa monin tavoin ja myös monimuotoisesti. Esimerkiksi kulttuuri on yhteisöllisyyttä ja identiteettiä luova asia, matkailua ja myös eräille elinkeino jne. Osin esille nousseet teemat ovat enemmän näkökulmia tai kehittämistyön tavoitteita kuin varsinaisia kehittämistyön painopisteitä. Erityisesti kansainvälistyminen ja kokeilevuus ovat teemoista sellaisia. Siksi ”kudonta” painopisteiksi on tehty laajempina, alueen analyysistä lähtevinä ryhmittelyinä. Pääosassa painopisteistä kehittämistyötä tehdään sekä yleishyödyllisten hankkeiden että yritystukien avulla.

Strategia toteuttaa Maaseutuohjelman prioriteetteja 1 (Tietämyksen siirron ja innovaatioiden edistäminen maa- ja metsätaloudessa sekä maaseudulla) ja 6 (Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla).

Strategiassa on neljä painopistettä joita me Pirkan Helmessä nimitämme *helmiksi*:

- ❖ Asukkaiden helmi
- ❖ Yhteisöjen ja identiteetin helmi
- ❖ Yritysten helmi
- ❖ Elämysten helmi

❖ Asukkaiden helmi

Alueen positiivinen väestökehitys edellyttää muuttovoittoa. Se voi toteutua, kun alue on houkutteleva vaihtoehto asumiseen. Erityisen potentiaalisia alueelle muuttajia ovat ne, joilla on jo valmiiksi merkittävä side alueellemme. Tällaisia ryhmiä ovat täältä kotoisin olevat nuoret, jotka opintojen tai työuran alkuvaiheen vuoksi asuvat nyt muualla, alueen vapaa-ajanasukkaat ja täällä työssä käyvät.

Houkuttelevuuden ohella alueemme pitää tarjota myös laadukkaat puitteet asumiselle. Tarjolla pitää olla erilaisia, ihmisten tarpeet huomioivia asumisvaihtoehtoja ja asumisen kannalta tarpeelliset palvelut. Koska ihmisten tarpeet vaihtelevat, palvelujen tuotannossa pitää huomioida mm. ihmisen elinkaaren eri vaiheet ja vammaisten sekä muiden erityisryhmien tarpeet. Arjen turvallisuus on myös eräs asuinympäristössä huomioitava asia, koska se on tarpeistamme perimmäisin.

Alueen väestöpohjan kasvun hyväksi tehtävä työ on ennen muuta pitkäjänteistä. Valkeakosken antama esimerkki kertoo tällaisen työn toimivuudesta.

Asukkaiden helmi -osa-alueella onnistumista tavoitellaan seuraavilla tavoilla:

- Täältä kotoisin olevilla nuorilla on niin positiivinen mielikuva alueesta, että opiskelun ja ”kannusten hankkimisen” jälkeen alue on ykkösvaihtoehto pysyvämpää asuinpaikkaa pohdittaessa. Tämä edellyttää mm. sitä, että nuoret vielä alueella asuessaan kokevat

olevansa aktiivisia, vaikutusvaltaisia jäseniä omalla alueellaan. Nuorten itse määrittelemät ja toteuttamat kehittämistoimenpiteet ovat esimerkki tällaisesta toiminnasta.

- Tänne muuttaville on tarjolla monia erilaisia asumisvaihtoehtoja, myös kaupunkimaisesta asumisesta selkeästi väljempiä vaihtoehtoja. Näitä vaihtoehtoja luodaan mm. kylien omaehtoisten maankäyttösuunnitelmien avulla.
- Asukas kokee asuinympäristönsä viihtyisäksi, turvalliseksi ja ympäristöarvot huomioivaksi. Tähän päästään toimenpiteillä, joilla kehitetään omaa asuinympäristöä sekä arjen turvallisuuteen liittyviä asioita, kuten ympäristö-, maisema- ja järvenhoitosuunnitelmia tekemällä ja toteuttamalla sekä kehittämällä asuinympäristön turvallisuutta eri tavoin.
- Yhteiskunnan muutoksista huolimatta alueella on hyvät perus- ja vapaa-ajanpalvelut. Palvelujen pitää huomioida eri käyttäjäryhmien tarpeet. Osin palvelujen tuotanto edellyttää uudenlaisia toteutustapoja. Näitä kehitetään kokeilu- ja kehittämishankkeiden sekä yritystukien avulla.
- Sähköisten palvelujen käytön, yritystoiminnan ja etätöiden kannalta tarpeellisia laajakais-taverkkoja toteutetaan rahoittamalla ns. kyläverkkoinvestointeja.

❖ Yhteisöjen ja identiteetin helmi

Yhteisöllisyyden voi nähdä sekä tavoiteltavana asiana että välineenä saada aikaan kehitystä. Yhteisöllisyyteen itsessään liittyy useissa tutkimuksissa osoitettuja positiivisia vaikutuksia. Yhteisöllisyyden voi nähdä ikään kuin ”liimana”, joka sitoo ihmisiä omaan alueeseensa ja toimimaan siellä. Se on myös keino saada aikaan laajasti vaikuttavia toimenpiteitä. Siten esimerkiksi talkoita voi tarkastella sekä yhteisöllisyydestä kertovana mittarina että konkreettisena keinona saada aikaan laajoja toimenpiteitä.

Yhteisöllisyys on muuttunut aiempiin aikoihin verrattuna. Osin se on rapautunut ja osin muuttanut muotoaan. Yhdessä toimiminen on muuttunut mm. projektinomaiseksi toiminnaksi asioissa, jotka koetaan itselle tärkeiksi. Merkittävältä osin yhteisöllinen toiminta on muuttunut sosiaalisessa mediassa tapahtuvaksi. Yhteisöllisyyden rooli sen eri merkityksissä on myös jatkossa suuri, joten sen säilymiseen ja vahvistumiseen pitää panostaa.

Yhdistysten ja muiden paikallistoimijoiden ongelmana on yleensä niiden pieni koko. Yksin toimien niiden resurssit eivät aina riitä tarvittavien kehittämistoimenpiteiden tekoon tai esimerkiksi suurten tapahtumien järjestämiseen. Kehittämistyön vaikuttavuuden ja tapahtumien sekä muiden toimintojen kehittymisen vuoksi on tarpeen myötävaikuttaa paikallistoimijoiden yhteistyön lisääntymiseen. Resurssien yhdessä hyödyntämisen ohella paikallistoimijoiden toimintakyvystä huolehtiminen edellyttää myös jatkuvuuden huomioimista. Siksi myös tästä syystä on tarpeen toteuttaa kehittämistoimenpiteitä, joiden toteutuksessa nuoret ovat aktiivisessa roolissa.

Yhteisöllisyys ja identiteetti liittyvät vahvasti toisiinsa. Kylmäkoski on tästä hieno esimerkki. Kylmäkoskea ei ole enää kuntana, mutta useiden eri toteuttajien toteuttamien hankkeiden ja osin myös muiden yhteisöllisten kehittämistoimenpiteiden myötä yhteisönä Kylmäkoski ja sen identiteetti on vahva.

Yhteistyö ja yhteisöllisyys syntyvät yhdessä tekemisen kautta, joten on tarpeen luoda tilanteita, joissa ihmiset joutuvat ja pääsevät toimimaan yhdessä. Tällä tavoin myös vahvistetaan osallisuuden ja lähidemokratian toteutumista, tekemisen demokratiaa aidoimmillaan.

Yhteisöjen ja identiteetin helmi osa-alueella onnistumista tavoitellaan seuraavilla tavoilla:

- Luodaan ja kehitetään tiloja ja tilanteita, joissa ihmiset kohtaavat.
- Luodaan ja kehitetään yhteisöllisiä harrastustiloja ja muita tällaisia puitteita.
- Tuetaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan paikallisidentiteettiä ja –kulttuuria.

- Tuetaan toimenpiteitä, joilla lisätään yhdistysten ja muiden paikallistoimijoiden yhteistyötä.
- Tuetaan toimenpiteitä, joissa nuorten aktiivinen toimijuus vahvistuu.

❖ Yritysten helmi

Yritysten tukemista pitää tarkastella tämän alueen kehittymisen näkökulmasta. Alue on vahvasti riippuvainen täällä olevista työpaikoista, kuten alueanalyysi osoittaa. Siten alueen positiivinen väestökehitys edellyttää eräänä ehtonaan, että alueelle syntyy uusia työpaikkoja. Toisaalta alueen vahvuudet, kuten erikoisviljely, kulttuuritoiminnot ja ”teollinen perintö” tarjoavat mahdollisuuksia uuden luomiseen. Yritykset ovat jatkossa myös nykyistä tärkeämmässä roolissa asumisen kannalta välttämättömien palvelujen tuotannossa; varsinkin kun huomioidaan ikääntyvän väestön ja heikentyvän huoltosuhteen mukanaan tuomat haasteet.

Jos yritysten kehittäminen toteutetaan yksinomaan yritystukien kautta, tulos jää pistemäiseksi. Asia pitää nähdä tätä laajempaan, ikään kuin alueen elinvoimapolitiikkana. Tällöin kehittämisen kohteena pitää olla hyvin monimuotoinen joukko asioita, jotka ovat tärkeitä yrityksille esimerkiksi niiden kilpaillessa osaavasta työvoimasta. Elinvoimapolitiikan monimuotoisuudesta johtuen sitä voi pitää joukkuelajina, joten siitä voi sanoa, että ”*yhteistyökyky ja –halu vahvistavat valmiuksia vastata toimintaympäristön muutoksiin ja hyödyntää uusia mahdollisuuksia*”. Tämä asia on strategiamme toteutuksen kannalta tärkeä.

Jenni Airaksinen on jaotellut elinvoimapolitiikan kolmeen tasoon:

- * Yleisiä kehittämisedellytyksiä ylläpitävä yleinen elinvoimapolitiikka
- * Alueen omaleimaisia piirteitä vahvuuksiksi hyödyntävä kohdennettu elinvoimapolitiikka
- * Uusia ja yllättäviä kehityskulkuja etsivä ja ihmisten omaehtoisia pyrkimyksiä tukeva kokeileva elinvoimapolitiikka.

Pirkan Helmen strategia painottuu kahteen viimeksi mainittuun elinvoimapolitiikan tasoista. Tämä on loogista, koska toisaalta Leader-toiminta voidaan nähdä täsmätoimenpitein tapahtuvana kehittämistoimintana ja toisaalta innovatiivisuus on eräs Leader-toimintatavan erityispiirteistä. Toki toimintamme sivuaa jossain määrin myös yleistä elinvoimapolitiikkaa, kuten esimerkiksi alueen oppimiseen kohdistuvan kehittämistyön yhteydessä tapahtuu.

Alue ja yritykset tarvitsevat toisiaan. Yritykset tuottavat huomattavan osan alueen palveluista. Toisaalta alueelta tuleva kysyntä on suurelle osalle alueen yrityksistä ensiarvoisen tärkeää. Lopputuotteen kysynnän ohella pitää huomioida myös tuotantoketju, sillä usein yhden yrityksen tuote tai palvelu on lähtökohtana toisen yrityksen tuotteelle tai palvelulle. Siksi alueen palvelut ja tuotteet pitää saada nykyistä paremmin täällä käyttöön.

Yritysten helmi -osa-alueella onnistumista tavoitellaan seuraavilla tavoilla:

- Rahoitetaan yhden tai muutaman hengen yrityksiä, jotka:
 - aloittavat toimintaansa
 - kehittävät toimintaansa täsmätoimenpiteillä, joilla poistetaan toiminnan pullonkaula, mahdollistetaan nykyisten resurssien tehokkaampi tai laajempi käyttö tai luodaan yritykselle nykyisen toiminnan oheen uusi tuotantosuunta, tuotekokonaisuus tms. toiminnan sisällöllinen laajennus.
- Rahoitettavilla yritystuilla ja muilla toimenpiteillä tuotetaan Pirkan Helmen toiminta-alueelle positiivisia vaikutuksia, kuten:
 - työllisyystilanteen parantumista
 - uusia tai aiempaa laadukkaampia palveluja alueen asukkaille, yrityksille tai muille toimijoille
 - yritystoiminta hyödyntää paikallisia raaka-aineita, osaamista tai muita vastaavia resursseja

- alueen yritys rakenne vahvistuu ja monipuolistuu, tai
 - toimenpiteellä on muita vastaavia positiivisia aluetaloudellisia vaikutuksia.
- Rahoittamalla toimenpiteitä, joilla yritysten toimintapuitteet (esim. yritysten yhteistyö, elinvoimapolitiittiset asiat tai yritysten osaaminen), ja siten niiden edellytykset kehittyä, parantuvat.
 - Rahoittamalla toimenpiteitä, joilla edistetään paikallisten palvelujen ja tuotteiden käyttöä.

❖ Elämysten helmi

Alueella on paljon tunnettuja tapahtumia ja kohteita, jotka palvelevat sekä alueella asuvia että matkailijoita. Niitä voi kutsua elämysten lähteiksi. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi Aitoon kirkastusjuhlat, Helkajuhla, Pentinkulman päivät, Valkeakosken työväen musiikkitapahtuma, Sappeen laskettelukeskus, Nuutajärven lasikylä, Mikkolan navetta, Visavuori, Rapolan harju Sääksmäen kulttuurirympäristössä, Pälkäneen rauniokirkko ja Laipanmaan erämaa-alue.

Kaikki edellä kerrotut tapahtumat ja kohteet pohjautuvat luontoon tai kulttuuriin. Näitä asioita voi pitää alueen vahvuuksina. Tapahtumien ohella myös huomattava osa mainituista kohteista on käytössä vain osan vuodesta, joten toiminnan ajallinen laajentaminen on niistä monen kohdalla eräs pohdittava asia. Tapahtumien ja kohteiden taustalla olevat toimijat ovat lisäksi useimmiten pieniä, joten on tarpeen myös löytää niille ”leveämpiä harteita”.

Kulttuurin ja luonnon ohella liikunta ja monenlaiset muut harrastustoiminnan muodot ovat yhtä lailla elämysten lähteitä. Myös niiden kohdalla on tarjolla monenlaisia kehittämismahdollisuuksia, mutta ”harteiden kapeus” on niidenkin kohdalla kehittämistoiminnassa huomioitava lähtökohta.

Elämysten helmi -osa-alueella onnistumista tavoitellaan seuraavilla tavoilla:

- Rahoitetaan toimenpiteitä, joilla elämysten lähteet kehittävät toimintaansa, tuoteistavat palvelujaan ja lisäävät tunnettuuttaan.
- Rahoitetaan toimenpiteitä, joilla elämysten lähteet lisäävät yhteistyötään.
- Rahoitettavissa toimenpiteissä ylitetään erityyppisiä rajoja.
- Rahoitetaan investointeja, jotka ovat täsmätoimenpiteitä (esim. palvelukokonaisuudesta puuttuva palanen).
- Alueelle luodaan uusia tapahtumia ja kohteita.

3.2. Strategian kytkeytyminen muuhun kehittämistoimintaan

Pirkanmaan vuonna 2009 hyväksytyssä maakuntasuunnitelmassa visiona vuodelle 2025 todetaan, että Pirkanmaa ”toimii ihmiskeskeisesti, kansainvälisesti, yhteistyöhakuisesti ja ympäristövastuullisesti”. Nämä painotukset löytyvät myös Pirkan Helmen strategiasta.

Pirkanmaan ELY-keskuksen laatiman maakunnallisen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014-2020 kanssa tavoitteemme ovat samansuuntaisia, mutta käytännön kehittämistyössä olemme tehneet toimenpiteiden koon ohella myös selkeän sisällöllisen työnjaon. ELY-keskuksen rahoittama kehittämistyö painottuu Pirkan Helmen toimintaa enemmän elinkeinojen kehittämiseen ja Pirkan Helmen toiminnassa yhteisölliset ja kulttuuriin liittyvät toimenpiteet puolestaan ovat isommassa roolissa.

Keväällä 2014 valmistuneessa Pirkanmaan kulttuurisuunnitelmassa tuodaan näkyvästi esille kulttuurin tehtävä vahvistaa identiteettiä, sivistystä, moniarvoisuutta ja luovuutta sekä lisätä hyvinvointia. Tavoite saavutetaan tukemalla ihmisten aktiivista osallisuutta kulttuurin toimijoina, vastaanottajina ja tekijöinä. Kulttuurisuunnitelmassa esille nostetut asiat on huomioitu myös Pirkan Helmen strategiassa.

Kotiseudun helmet -strategia on linjassa myös muun paikallisen kehittämistyön kanssa toimialueen sisällä. Strategia on mm. kaikilta osin yhteneväinen Akaan, Urjalan ja Valkeakosken alueet katta-

van Etelä-Pirkanmaan seutustrategian määrittelemän alueen vision kanssa sekä Pälkäneen kuntastrategiassa määritellyn vision kanssa. Seutustrategian vision mukaan alue on ”kasvava, laadukkaan elämisen ja asumisen, innovatiivisen yrittäjyyden ja korkeatasoisen osaamisen seutu”. Pälkäneen kunnan strategiassa vuosille 2013-2018 Pälkäneen visioksi on puolestaan määritelty ”vireä maaseutukunta, jossa yhdistyvät elinvoimaiset kylät, turvallinen ja puhdas asuinympäristö, ihmisläheiset palvelut sekä monimuotoinen yrittäjyys.” Pirkan Helmen strategia tukee omalta osaltaan näiden visioiden toteutumista.

3.3. Strategian mittarit ja niiden tavoitetasot

Strategian toteutumista seurataan alla kerrottujen 15 mittarin avulla. Mittarit on johdettu strategian painopisteistä. Tämä kytkentä käy ilmi kunkin mittarin yhteydessä olevasta määrittelystä (”Tätä tavoittelemme”). Mittareiden yhteydessä kerrotaan myös niistä kullekin määritellyt tavoitetasot. Ne kohdistuvat yksinomaan Maaseuturahaston varoin toteutettuun toimintaan, ellei kyseisen mittarin yhteydessä muuta todeta.

Mittarit:

- 1) Hankkeita ja yritystukia rahoitetaan ohjelmakauden aikana yhteensä 150 kpl.

Tällä tavoittelemme: riittävän suuri toimenpiteiden määrä lisää strategian toteutuksen vaikuttavuutta ja sisällöllistä monimuotoisuutta, kuten myös riittävän suuren toimijajoukon kytkemistä mukaan alueen kehittämistyöhön. Tällä toimenpiteiden määrällä toimenpiteiden keskikoko pysyy nykyisellä tasolla.

- 2) Hankkeiden ja yritystukien toteuttajista vähintään 40 % ei ole aiemmin saanut Pirkan Helmen tai Pomoottorin kautta rahoitusta.

Tällä tavoittelemme: uudet toimijat oppivat oman alueensa kehittäjiksi ja yritystuet painottuvat uusiin yrityksiin.

- 3) Hankkeissa tehdään talkoita yhteensä 20 000 tuntia (ihmis- tai konetyötä). Mukaan lasetaan myös ne talkoot, jotka ylittävät ko. hankkeissa rahoituksen näkökulmasta tarvittavan määrän.

Tällä tavoittelemme: hankkeiden ensisijaisten tavoitteiden ohella syntyy myös sosiaalista pääomaa ja yhteistyötä sekä kyseisen hankekohteen jatkokäytölle luodaan vahvemmat puitteet.

- 4) Yritystuet kohdistuvat 35 tapauksessa uuteen yritykseen.

Tällä tavoittelemme: alueen yrityskanta vahvistuu ja monipuolistuu.

- 5) Yritystuilla myötävaikutetaan 45 uuden koko- tai osa-aikaisen työpaikan syntymiseen ja 25 olemassa olevan koko- tai osa-aikaisen työpaikan turvaamiseen.

Tällä tavoittelemme: alueen työllisyys paranee.

- 6) Em. työpaikoista 20 %:ssa työllistyvä on iältään alle 35-vuotias. Uusissa ja säilytetyissä työpaikoissa työllistyvistä yhtä paljon on naisia ja miehiä.

Tällä tavoittelemme: nuorten työllisyyden parantumista ja sukupuolten tasa-arvon kehittymistä.

- 7) Rahoitettavien toimenpiteiden joukossa on 8 toimenpidettä, joissa ensisijainen kohderyhmä on vammaiset tai muu ryhmä, jonka palvelutarpeissa on omia erityispiirteitä tai joiden ryhmien osallistuminen erilaisiin toimintoihin on muita ryhmiä vaikeampaa (esim. sähköisten palvelujen käytössä).

Tällä tavoittelemme: eri ryhmien tasa-arvoa.

- 8) 15 yhteisöllistä kokoontumis- tai harrastustilaa (sisä- tai ulkotiloja) rakennetaan, kunnostetaan tai varustellaan niiden käytössä tarvittavalla välineistöllä.

Tällä tavoittelemme: parannetaan mahdollisuuksia toimia ja harrastaa yhdessä, ja siten vahvistetaan sosiaalista pääomaa.

- 9) Luodaan 8 yhteisöllistä toimintamuotoa, jotka ovat rahoitetun hankkeen kohdealueella uusia.

Tällä tavoittelemme: vahvistetaan sosiaalista pääomaa, huomioiden samalla myös yhteisöllisyyden muuttuneet ilmenemismuodot.

- 10) Tehdään 8 vesistön kunnostussuunnitelmaa, maisemasuunnitelmaa tai muuta ympäristöön liittyvää suunnitelmaa ja tehdään 8 vastaavanlaista konkreettista kunnostustoimenpidettä.

Tällä tavoittelemme: viihtyisämpää, terveellisempää ja turvallisempaa asuinympäristöä.

- 11) Tehdään omaehtoinen maankäytön suunnitelma tai vastaava uuden asutuksen syntymistä edistävä suunnitelma 4:n kylään.

Tällä tavoittelemme: uusille asukkaille on tarjolla myös maaseutumaisia asumisvaihtoehtoja.

- 12) Pirkan Helmen rahoittamista toimenpiteistä on ohjelmakauden aikana 350 juttua alueen paikallislehdissä.

Tällä tavoittelemme: Pirkan Helmen ja Leader-toiminnan näkyvyys ja tunnettuus alueella kasvaa.

- 13) Rahoitetuista toimenpiteistä 40 on sellaisia, joissa on mukana jotain (tulos, yhteistyökuvio, toteutustapa tms.) sellaista, jota kyseisen toimenpiteen kohdealueella tai alueellamme yleisemminkään ei ole ennen tehty.

Tällä tavoittelemme: alueen kehittämisessä kokeillaan uusia ratkaisuja, joita voidaan hyödyntää myös muissa kehittämistilanteissa.

- 14) Alueella toteutetaan yhteensä 40 nuorten itsensä suunnittelemaa ja toteuttamaa tapahtumaa tai muuta toimintaa.

Tällä tavoittelemme: uusia nuoria palvelevia, heidän ”näköisiään” tapahtumia, toimintoja ja tiloja sekä sitä, että nuoret kokevat osallisuutta omassa asuinympäristössään ja aktivoituvat sen kehittäjiksi.

- 15) Ohjelmakauden aikana alueella toteutetaan 6 kansainvälistä hanketta Leader-rahoituksella ja 2 kansainvälistä hanketta muulla rahoituksella. Vähintään puolet em. hankkeista on muiden kuin Pirkan Helmen toteuttamia.

Tällä tavoittelemme: alueen kansainvälistymistä.

4. Strategiaprosessin kuvaus

4.1. Kokemuksesta oppien

Päätymässä olevalle ohjelmakaudelle tultaessa Pirkan Helmellä oli jo yhden ohjelmakauden mittainen kokemus hankkeista, mutta yritystuista kokemukset puuttuivat. Tämä ero on näkynyt Helmenkalastus –kehittämishankkeen toteutuksessa. Hankkeista poiketen rahoitettavien yritystukien valinnalle kehittämisohjelma on tarjonnut riittämättömästi eväitä, koska ohjelmaa tehtäessä yritys-

tukien osalta puuttuivat kokemukset, joista ammentaa rakennuspuita ohjelmaan. Siksi varsinkin ohjelmakauden alussa hallituksen on tarvinnut käydä moneen otteeseen myös yleisempää linjauskeskustelua yksittäisten yritystukihakemusten käsittelyn yhteydessä. Tämä on ollut tarpeen, jotta yritystuista päättämiseen on löydetty alueen kehittämiseen tähtäävä näkökulma. Tämä asia huomioiden yritystukiin osalta on tätä strategiaa tehtäessä kiinnitetty erityistä huomiota toiminnan tavoitteiden määrittelyyn.

Tämän strategian teossa kokemuksesta oppimisen rooli on suurempi kuin aiempia kehittämissuunnitelmia tehtäessä, koska nyt on käytössä kokemusta, myös yritystuista, mistä ammentaa. Myös tietoa kehittämistarpeista on saatu toteutuksen sivutuotteena. Siksi strategian teossa kenttäkierrosten roolia on vähennetty aiempiin ohjelmajärjestelyihin verrattuna, ja vastaavasti kokemusten ja eri tavoin kertyneen tiedon analysointi on aiempaa isommassa roolissa. Pälkäneellä toiminnassamme uutena alueena on kuitenkin strategian teossa tarvittavaa tietoa koottu hieman muuta aluetta enemmän, koska yhdessä toimimisen tuottama kokemus vielä puuttuu.

Hankkeiden osalta tarpeen on koordinaatiohankkeen tapainen työtapa, joka tarjoaa mahdollisuuden kyllin matalaan ensimmäiseen portaaseen kehittäjäksi. Tästä tarpeesta kertoo koordinaatiohankkeemme suosion ohella myös se, että omia hankkeitaan toteuttavien yhdistysten joukossa on ollut yllättävän paljon joko aivan uusia yhdistyksiä tai yhdistyksiä, joille kyseinen hanke on iso ponnistus niiden aiempaan toimintaan nähden. Siksi voi olettaa, että näiden hanketoimintaan jo rohkaistuneiden yhdistysten ohella on paljon myös piilevää hankepotentiaalia, jonka esiin tuloa täytyy helpottaa. Tutkimusten mukaan alhaalta ylöspäin -toimintatapa ei itsessään tuota kehitystä tasaisesti, vaan ilman tukitoimia nämä mahdollisuudet voivat tulla ennen muuta niiden käyttämiksi, joilla on edellytyksiä hyödyntää näitä mahdollisuuksia, ja siten kehityserot voivat kehittämistoiminnan myötä jopa kasvaa.

Kehittäjän polkua aloittavien ohella nuoret ovat toinen ryhmä, joka kaipaa erityishuomiota kehittämistoiminnassa. Heille tarvitaan joustavia ja nopealla syklillä toimivia kehittämismallineita ja työtapoja, jotta strategia toteutuu heidän osaltaan.

Hyvän strategian pitää olla yhtä aikaa sekä ohjaava että joustava. Sen pitää kertoa selkeästi mihin olemme pyrkimässä, mutta sen pitää antaa myös mahdollisuus tarkistaa matkan varrella tätä tavoitetta kohti etenemisen konkreettista toteutusta, kun siihen ilmenee tarvetta. Leader-toiminnan hallinnollisena toimintapuitteena on klassisen strategisen suunnittelun mukainen ajatus, että kehittämissuunnitelman teko ja toteutus ovat toisistaan erillisiä vaiheita, vieläpä siten, että kerran tehty kehittämissuunnitelmaa toteutetaan jotensakin muuttumattomana sen toteutusajan. Toimintatapana Leader on kuitenkin kumppanuuden ja alhaalta ylöspäin tapahtuvan metodin myötä kommunikatiivinen prosessi, johon liittyy ”*moninaisuus sekä siitä nousevat yhteistyömahdollisuudet ja konfliktit*” (Sotaurata). Siten Leader-toimintatavan ja sen hallinnollisen toimintapuitteen välillä vallitsee selkeä ristiriita. Toteutuksessa tämä ristiriita on kyettävä ratkaisemaan nykyistä paremmin. Siksi strategian toteutukseen on tarpeen luoda enemmän toimintamuotoja, joilla sitä toteutuksen etenemisen myötä kyetään suuntaamaan nykyistä paremmin strategian tavoitteiden toteutumista palvelevasti.

4.2. Strategia-asiakirjan työstäminen

Strategiaprosessi on aloitettu vuonna 2012. Ensimmäinen strategialuonnos (10/2012) tehtiin yhdessä Pomoottorin kanssa, sillä silloin ajatuksena oli että, ohjelmakaudella 2014-2020 toimisimme tavalla tai toisella yhdessä Pomoottorin kanssa. Joulukuussa 2012 Pirkan Helmi ja Pomoottori tekivät omilla toiminta-alueillaan kyselyt, joiden aiheina olivat em. toimintaryhmien yhdistyminen tai yhteistyö sekä tulevan ohjelmakauden strategian painopisteet. Koska toimintaryhmien yhdistymisen sijaan, Pomoottori päätti, että sen toiminta Leader-ryhmänä loppuu ja sen toiminta-alueen kunnat tekevät itsenäisesti ratkaisunsa ohjelmakauden 2014-2020 Leader-toiminnasta, Pirkan Helmi jatkoi uuden strategian valmistelua ilman Pomoottoria vuoden 2013 alussa tiiviissä yhteistyössä keskeisimpien sidosryhmiensä ja alueen asukkaiden kanssa.

Pälkäneen asukas- ja yritystoimijoiden halukkuus liittyä mukaan Pirkan Helmen toimintaan oli selvillä jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Virallisesti Pälkäneen mukaan tulosta Pirkan Helmen alueeseen käytiin neuvottelemassa helmikuussa 2013 kunnan johtavien viranhaltijoiden kanssa ja maa-

liskuussa kunnanvaltuusto päätti asiasta virallisesti. Olimme 20.3.2013 mukana Pomoottorin vuosikokouksen yhteydessä pidetyssä tiedotustilaisuudessa, joka koski uuden ohjelmakauden Leader-toimintaa Pomoottorin sen hetkiselällä toiminta-alueella. ”Viestinvaihdosta” Pomoottorin kanssa on senkin jälkeen kerrottu mm. tammikuussa 2014 yhdessä Pomoottorin kanssa Pomoottorin pälkäneläisille jäsenille sekä hanke- ja yritystukien toteuttajille lähetetyllä tiedotteella.

Strategian valmisteluun liittyen maaliskuussa 2013 toteutettiin kysely Pirkan Helmen kaikille ohjelmakauden 2007-2013 aikana toteutetuille, jo päättyneille hankkeille ja yritystukitoimenpiteille. Pälkäneen osalta hanke- ja yritystukikokemuksia kartoitettiin helmikuussa 2013 Pomoottorin kanssa pidetyssä palaverissa.

Pirkan Helmen 25.4.2013 pidetyn vuosikokouksen yhteydessä järjestettiin ideointitilaisuus sen hetkisen strategialuonnoksen pohjalta. Pälkäneellä järjestettiin 29.4.2013 vastaavan tyyppinen uuden strategian tekoon liittyvä yleisötilaisuus. Strategialuonnos on myös ollut Pirkan Helmen kotisivuilla kommentoitavana siitä lähtien, kun siitä saatiin aivan ensimmäinen versio valmiiksi. Helmikuussa 2014 sidosryhmille, ohjelmakauden 2007-2013 aikana rahoitushakemuksen Pirkan Helmeen toimitaneille ja kaikille yhdistyksen jäsenille toteutettiin vielä sähköinen kysely jolla kerättiin kommentteja ja parannusehdotuksia strategialuonnokseen. Kysely toimitettiin yli 500:lle vastaanottajalle.

Strategian sisältöjen ja toteutuksen suunnitteluun liittyviä tapaamisia on ollut mm. alueen kuntien, Pirkanmaan muiden Leader-ryhmien, Mikkolan Navetan toimijoiden, Valkeakosken Seudun Kehitys Oy:n, Pirkanmaan Liiton ja Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa.

Tämä strategia on tehty edellä mainittujen yleisötilaisuuksien, tapaamisten ja kyselyjen sekä ohjelmakauden 2007 – 2013 toiminnasta saatujen kokemusten pohjalta.

Pirkanmaan Leader-ryhmät ja Pirkanmaan ELY-keskuksen ovat tehneet sopimuksen työnjaosta hankkeissa ja yritystuissa. Tämä sopimus on strategian liitteenä 2. Toimenpiteiden koon ohella tämä työnjako ilmenee myös hieman erilaisina sisällöllisinä painotuksina.

5. Strategian toteutus

5.1. Alueen toimijoiden oppimissuunnitelma

Oppiminen ilmiönä kytetään mm. alueisiin ja organisaatioihin. Koska alue on suuren toimijajoukon muodostama kokonaisuus, alueen oppimisen voi ajatella olevan ensisijassa alueen toimijoiden oppimista. Oppiminen tapahtuu toiminnan kautta. Kyseessä on siten sekä kehittäminen että myös oma kehittyminen kehittäjinä.

Uudet asiat ovat eräs olennainen oppimiseen liittyvä asia. Kuten jonglööri lisää ilmassa olevien keilojen määrää, meidän on kehittäjinä oppiaksemme syytä myös tutun ja tulostensa suhteen ennakoitavissa olevan ohella kokeilla uusia ja osin myös tietoisien riskien sisältäviä asioita. Jos emme tee näin, oppimista tapahtuu vain rajatusti ja myös kehittämistyön tulos jää keskinkertaiseksi.

Alueen oppimiseen liittyvät toimenpiteet, joilla rakennetaan verkostoja alueen toimijoiden kesken ja alueelta ulospäin, joten kehitys syntyy ”sisäisten paikallisten verkostojen ja alueellisten kytkentöjen kautta” (Alarinta). Alueen kehityspotentiaalini hyödyntäminen edellyttää niitä molempia. Oppiminen ei voi tapahtua umpiossa.

Alueen oppiminen ilmenee monin tavoin:

- * asukkaiden oppimisena ja paikallisyhteisöjen kehityksenä
- * innovaatioiden syntyä ja innovatiivisuutena yrityksissä ja muissa alueen toimijoissa
- * tutkimuslaitoksissa ja vastaavissa organisaatioissa tapahtuvana tiedon tuotantona.

Verkostojen, niin alueen sisäisten kuin myös alueelta ulospäin suuntautuvien, rooli on alueen toimijoiden oppimisessa hyvin merkittävä. Siksi alueen toimijoiden oppimista toteutetaan verkostoja hyödyntäen ja rakentaen. Verkostojen ohella alueen toimijoiden oppimista toiminnassamme määrittelee sen suuntautuminen vahvasti oman alueen kehittämiseen.

Strategiansa kautta Pirkan Helmi voi vaikuttaa alueen oppimiseen edellä kerrotuista alueen oppimisen ilmenemismuodoista kahteen ensin mainittuun. Strategialla asukkaiden oppimista edistetään kollektiivisena toimintana. Oppiminen tapahtuu osana paikallisyhteisön kehittämistä, joten oman paikallisyhteisön kehittymisen ohella tavoitellaan myös kehittymistä sen kehittäjänä. Strategian toteutuksessa siinä tavoitteessa onnistuminen edellyttää koordinaatiohankkeen tapaisia helpotettuja järjestelyjä ensimmäisen askeleen ottamiseen kehittäjänä, Pirkan Helmen työntekijöiden nykyistä vahvempaa roolia toimenpiteiden toteuttajien sparraajina ja toimenpiteiden toteuttajien vertaisryhmätapaamisista hankesenssien tyyppisesti.

Innovaatioiden syntyyn ja innovatiivisuuteen Pirkan Helmi voi vaikuttaa sekä omin kehittämistoimenpitein että siten, että painotamme rahoitettavia toimenpiteitä valittaessa sitä, että uuden etsintä ja kokeilevuus luetaan toimenpiteelle eduksi. Innovatiivisuutta tarkastellaan ensisijassa paikallisen toimijan tai paikallisyhteisön näkökulmasta, uutuuksena kyseisen toimijan tai alueen toiminnassa.

Alueellisina kytkentöinä vahvistetaan yhteyksiä Tampereen kahteen yliopistoon (TaY, TTY) ja kolmeen Pirkanmaalla toimivaan ammattikorkeakouluun (HAMK, Polamk, TAMK). Niiden kanssa on tähän mennessä tehty yhteistyötä lähinnä vain muutaman yksittäisen hankkeen yhteydessä.

Pirkan Helmi aktiivisesti kehittää omaa toimintaansa. Tätä tehdään mm. oman toiminnan arvioinnin, aktiivisesti vertailemalla kokemuksia ja vaihtamalla hyviä käytäntöjä muiden Leader-ryhmien kanssa sekä kannustamalla työntekijöitä kehittämään ammattitaitoaan.

5.2. Alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö

Pirkanmaan Leader-ryhmät ovat perinteisesti tehneet yhteistyötä mm. yhdessä Pirkanmaan kyläasiamiehen kanssa julkaistavan Kyläkapula-lehden muodossa. Ohjelmakaudella 2014-2020 yhteistyötä on suunniteltu kehitettävän laadullisesti ja laajennettavan kattamaan uusia aihealueita, joiden kohdalla olemme tunnustaneet tarpeen tehdä nykyistä vahvemman panostuksen. Huomiota tullaan kiinnittämään erityisesti maakunnan yhteisiin viestintätoimiin sekä paikallistoimijoiden aktivointitoimenpiteisiin liittyen kansainväliseen toimintaan.

Pirkanmaan ryhmien lisäksi Pirkan Helmellä on ollut aktiivista yhteistyötä Kuopion seudulla toimivan Kalakukko ry:n kanssa liittyen yhteiseen kansainväliseen kylien kehittämishankkeeseen sekä aivan uutena yhteistyökumppanina on Forssan seudulla toimiva LounaPlus, jonka kanssa olemme jo tehneet hieman henkilöstöön liittyvää yhteistyötä. Yhteistyötä molempien ryhmien kanssa on tarkoitus jatkaa ja kehittää edelleen.

Pirkan Helmen kansainvälistä toimintaa on kehitetty määrätietoisesti ja tavoitteellisesti ohjelmakaudella 2007-2013. Pirkan Helmessä laadittiin vuoden 2008 alussa erityinen kansainvälistymissuunnitelma, jossa määriteltiin kansainvälisen toiminnan tavoitteet ja painopisteet kaksivuotiskausittain jaoteltuna koko ohjelmakauden ajalle. Suunnitelmallinen lähestymistapa koettiin tarpeelliseksi, koska Pirkan Helmellä ei ollut entuudestaan lainkaan kansainvälistä kokemusta eikä näin ollen myöskään olemassa olevia yhteistyösuhteita. Kansainvälistymissuunnitelmassa toiminnan tavoitteiksi määriteltiin mm. toimialueen kansainvälisen toiminnan nykytilan kartoitus, toimintaympäristöltään Pirkan Helmen kaltaisten kansainvälisten yhteistyökumppaneiden löytäminen, oman osaamisen ja viestinnän kehittäminen kansainväliseen toimintaan liittyen, kansainvälisen Leaderhankkeen toteuttaminen sekä toimialueen toimijoiden kansainvälisten yhteistyövalmiuksien kehittäminen. Suunnitelma toteutui muilta osin yli odotusten, mutta paikallistoimijoiden omaehtoisesti toteuttama kansainvälinen Leader-hanke jäi vielä odottamaan syntymistään ohjelmakaudelle 2014-2020. Pirkan Helmen suunnitelmallinen lähestymistapa kansainvälistymiseen sai osakseen myös ulkopuolista huomiota ja meillä on ollut ilo esitellä tapaamme toimia sekä kansallisesti maaseutuverkostoyksikön koulutuksessa että kansainvälisissä seminaareissa Belgiassa, Tshekissä ja Virossa.

Ohjelmakauden 2007-2013 aikana rakennettiin toimivat ja luottamukselliset yhteistyösuhteet Leader-ryhmiin Belgiassa (GAL Pays des Condruces), Slovakiassa (Verejno-sukromne partnerstvo Hontiansko-Dobronivske), Tshekissä (Sdruzeni Splav o.s) ja Virossa (MTÜ Arenduskoda). Yhteistyöstä on seurannut kolme Euroopan nuorisotoimintaohjelma Youth in actionin tuella toteutettua kansainvälistä nuorisovaihtohanketta, sekä yksi kansainvälinen kylien kehittämishanke Leader-

rahoituksella. Lisäksi yhteistyöhön on sisällytetty muun muassa lukuisia tutustumiskäyntejä ja seminaarivierailuja, Pirkan Helmen hallituksen kaksi opintomatkaa sekä henkilöstövaihtojakso, jonka aikana Pirkan Helmen työntekijä työskenteli kaksi viikkoa tshekkiläisen Leader-ryhmän toimistolla. Yhteistyösuhteiden luominen on vaatinut paljon työtä ja aikaa, joten luotuja yhteistyösuhteita vaalitaan ja yhteistyötä tullaan kehittämään edelleen ohjelmakaudella 2014-2020. Olemme puolin ja toisin oppineet tuntemaan toisemme ja toistemme toiminta-alueet. Alueemme ovat monella tavoin samanlaisia; ne ovat pienistä yhteisöistä rakentuvia, hieman syrjässä ja teollisuuden pitkäaikaisen ja merkittävän vaikutuksen piirissä sijaitsevia. Aiemmin tehty pohjatyö luokien vahvan perustan uudella ohjelmakaudella toteuttavalle konkreettiselle yhteistyölle. Yhteistyötä on tarkoitus sekä jatkaa jo aiemmin huomioitujen teemojen (nuoret, kulttuuri, kylätoiminta) tiimoilta että laajentaa sosiaalisesti painottuneisiin aiheisiin. Tällä hetkellä esimerkiksi odotamme rahoituspäätöstä Erasmus+ -ohjelmasta yhdessä Sdruzeni SPLAV:n ja VSP HD:n kanssa kaksivuotiselle hankkeelle, jonka tavoitteena on kehittää Leader-ryhmien työskentelymenetelmiä siten, että ne tukisivat nuorten osallistumista Leader-toimintaan (sekä hankkeiden toteuttamiseen että rahoitettavien hankkeiden valintaprosessiin) niin hyvin kuin mahdollista. Lisäksi valmistelemme maaseutuyrittäjille suunnattua kolmivuotista kehittämishanketta yhdessä MTÜ Arenduskodan kanssa.

Aiemmin hyödyntämättömänä kansainvälistymiseen liittyvänä mahdollisuutena Pirkan Helmen toiminnassa voi nähdä Valkeakoski Campuksen. Paitsi usean oppilaitoksen yhteistyökokonaisuus, alue on myös Pirkan Helmen toiminta-alueen ehdottomasti kansainvälinen paikka, sillä HAMK:ssa huomattava osa opiskelijoista on muualta kuin Suomesta.

Ohjelmakaudella 2007-2013 hyvin onnistuneesta suunnitelmallisesta tavasta toimia oppineena, Pirkan Helmi tulee toimimaan samankaltaisesti myös uudella ohjelmakaudella. Tällä kerralla suunnitelma kohdennetaan kuitenkin enemmän nimenomaan alueen toimijoiden kansainvälistymistä tukevaksi. Pirkan Helmi järjestää vuonna 2015 myös tapaamisen kansainvälisille kumppaneilleen, jossa pohditaan ja jalostetaan kansainvälisiä yhteistyökuvioita laaja-alaisemmin.

5.3. Rahoituskriteerit

Pirkan Helmen kriteerit hankkeiden ja yritystukien rahoitukselle ovat seuraavat:

A. Kaikille toimenpiteille yhteiset kriteerit

- Rahoitettavan toimenpiteen pitää olla Kotiseudun helmet –strategian mukainen ja edistää sen tavoitteiden toteutumista.
- Rahoitettavan toimenpiteen tulee olla kustannustehokas sekä sen tuottamien tulosten että Kotiseudun helmet –strategian tavoitteiden näkökulmasta.
- Tuen tulee olla toimenpiteen toteuttamiseksi tarpeen: mahdollistaa sen toteuttamisen / nopeuttaa sen toteuttamista / mahdollistaa sen toteuttamisen laajempaan kuin ilman tukea.
- Toimenpiteen toteuttajalla pitää olla taidolliset, taloudelliset ym. resurssit toteuttaa aiottu toimenpide.
- Rahoitettava toimenpide joko:
 - * luo tai kehittää asioita siten, että tehdyillä kehittämistoimenpiteillä saadaan aikaan vaikutuksia, joilla on pysyvyyttä myös rahoitettavan toimenpiteen jälkeen tai
 - * kokeilee asioita, jotka ovat alueella uusia.

B. Hankkeiden erityiskriteerit

- Hankkeen kohderyhmän pitää sitoutua sen toteutukseen.
- Hankkeelle eduksi luetaan se, että sen tuloksia on mahdollista hyödyntää myös hankkeen kohdetta laajemmin.

C. Yritystukien erityiskriteerit

- Yritystuilla rahoitetaan pienten aloittavien yritysten käynnistymistä ja jo toimivien pienten yritysten täsmätoimenpiteitä. Täsmätoimenpiteillä tarkoitetaan rahalla mitaten kohtuullisen kokoisia toimenpiteitä, joilla poistetaan yrityksen osaamisessa tai toimintapuit-

teissa oleva pullonkaula, tai jolla mahdollistetaan yrityksen nykyisten resurssien merkittävästi laajempi tai tehokkaampi hyödyntäminen osaamiseen tai toimintapuitteisiin tehdyn panostuksen avulla. Pieneksi lasketaan pääsääntöisesti yritys, joka työllistää enintään 3 htv:n työpanoksen verran (lähtötilanne), poikkeuksena erityisen työvoimavaltaiset alat, joilla tästä rajasta voidaan tinkiä.

- Yritystuella eduksi luetaan se, että sen avulla syntyy uusia työpaikkoja.
- Yritystuella eduksi luetaan se, että sen myötä syntyy kohteena olevaa yritystä laajemmin positiivisia paikallisvaikutuksia.

Nämä valintakriteerit ovat Pirkan Helmen kotisivuilla osana tätä strategia-asiakirjaa. Valintakriteerien käyttö rahoituspäätöksiä tehtäessä dokumentoidaan huolellisesti päätöstä koskeviin Pirkan Helmen asiakirjoihin. Näin varmistetaan rahoituksen hakijoiden tasapuolinen kohtelu sekä läpinäkyvä päätöksentekoprosessi.

5.4. Viestintäsuunnitelma

Viestinnän tavoitteena on se, että Pirkan Helmen toiminnan pariin päätyvät ne, joiden mukana olosta on hyötyä sekä Pirkan Helmen strategian toteutumiselle että kyseisten tahojen omien tavoitteiden toteutumiselle. Lisäksi tavoittelemme sitä, että Pirkan Helmi ja sen toiminta on toiminta-alueella ohjelmakauden 2014 – 2020 lopussa tunnetumpaa kuin se on ollut ohjelmakauden alussa. Pirkan Helmen itse toteuttaman viestinnän ohella edellä kerrottujen viestinnän tavoitteiden saavuttamisessa edesauttaa myös Suomen Leader-ryhmien yhteinen brändityö.

Leader-ryhmän sanoma tavoittaa monimuotoisen kohderyhmänsä monen eri kanavan yhteisvaikutuksena, joten myös viestinnän pitää olla monikanavaista. Koska sanoman perille meno tällaisessa toiminnassa riippuu paljon siitä, että viesti on vastaanottajalleen tarpeellinen ja ajankohtainen, tätä sanomaa on levitettävä usein. Kun huomioidaan edellä mainitut asiat sekä viestintään käytössä olevan rahan rajallisuus, viestinnän toteutustavat on syytä miettiä hyvin tarkkaan.

Viestintämme rungon muodostavat neljä kanavaa, joita käytetään koko ajan:

- Verkkoviestintä: Pirkan Helmen kotisivut (www.pirkanhelmi.fi) ja facebook. Niiden käytössä tärkeää on sisällön aktiivinen päivitys, koska ne ovat viestintäkanavistamme ajankohtaisinta tietoa välittäviä. Ajankohtaisuuden mittarina on se, että kotisivuilla ja facebookissa on jotain uutta viikoittain.
- Sidosryhmien (alueen kuntien ja Vaske Oy:n avainhenkilöiden), hallituksen jäsenten ja työntekijöiden aktiivinen viestintä kentällä toiminnastamme ja tarjoamistamme mahdollisuuksista. Tämän kanavan käytössä tärkeää on, että kaikki siinä työssä mukana olevat ovat koko ajan tietoisia siitä ”missä mennään”.
- Jäsen- ja hanketiedote jaetaan kohderyhmilleen 5 – 6 kertaa vuodessa ja myös laitetaan kotisivuille.
- Alueen paikallislehtiä hyödynnetään käynnissä olevista toimenpiteistä kertomassa. Tämän kanavan toimiminen edellyttää aktiivista vuoropuhelua lehtien kanssa.

Edellä mainittua neljää säännöllisesti käytettyä kanavaa täydennetään tarvittaessa kampanjanomaisella tiedottamisella, kuten tehtiin esimerkiksi päättymässä olevan ohjelmakauden alussa ja syksyllä 2012, kun havaittiin, että mielenkiinto kehittämistyöhön oli alueella tilapäisesti hiipunut. Tällainen kampanjanomainen ”tiedotusisku” täydentää erittäin hyvin edellä kerrottua säännöllistä viestintää.

5.5. Strategian päivittäminen

Jotta saamme strategian toteutuksesta Leader-toimintatapaa paremmin tukevan vuorovaikutteisen prosessin, strategiaa suunnataan vuosittain suorittamamme seurannan ja muun havainnoinnin pohjalta.

6. Hallinto, seuranta ja tiedotus

Pirkan Helmellä on toimisto Akaan Kylmäkoskella, kuten on ollut koko sen toiminnan ajan. Samoissa tiloissa Pirkan Helmen kanssa toimii myös kaksi ProAgria Etelä-Suomen asiantuntijaa.

Pirkan Helmellä on 249 jäsentä (24.5.2014). Jäsenistä 83 % on henkilöjäseniä ja 17 % yhteisöjäseniä. Pirkan Helmen jäseniksi voivat liittyä yhdistyksen toiminnasta kiinnostuneet luonnolliset henkilöt, rekisteröidyt järjestöt ja yhdistykset, kunnat, kuntayhtymät ja muut oikeustoimikelpoiset yhteisöt.

Pirkan Helmellä on hallitus, jonka yhdistyksen sääntöjen mukaan muodostaa puheenjohtaja sekä 6 - 12 muuta jäsentä. Käytännöksi on vakiintunut puheenjohtaja sekä 12 jäsentä. Vuosikokous hyväksyi 10.4.2014 Pirkan Helmen sääntöjä muutettavan siten, että hallitusta muodostettaessa valitaan myös kolme varajäsentä, kullekin kolmikannan lohkolle omansa.

Hallituksen rakenne on kolmikannan mukainen. Puheenjohtaja sekä muut hallituksen jäsenet ja varajäsenet valitaan vuosittain yhdistyksen vuosikokouksessa. Puheenjohtajana tai muuna hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä voi toimia Pirkan Helmen sääntöjen mukaan yhtäjaksoisesti enintään 6 vuotta. 10.4.2014 pidetyssä vuosikokouksessa hallitusta muodostettaessa huomioitiin lisäksi toiminta-alueen laajentuminen Pälkäneelle. Hallituksen sisäistä työskentelyä tukemaan ja tehostamaan on luotu intranet, jonka hyödyntämistä kehitetään edelleen.

Toimintarahalla työskentelee kaksi työntekijää aktivoimassa ja neuvomassa kehittämistyössä sekä pyörittämässä tässä kehittämistyössä tarpeen olevaa hallintoa. Hyvin rajallinen toimintarahan määrä ei mahdollista sitä, että molemmat työntekijät tekevät kokoaikaisesti toimintaraahan liittyviä töitä, vaan osin he työskentelevät niissä tehtävissä osa-aikaisesti. Tarpeen vaatiessa erillisillä henkilöresursseilla toteutetaan projektinomaisesti mm. oman toiminnan arviointia ja muita toiminnan kehittämiseen liittyviä tehtäviä. Kirjanpito- ja palkanlaskentapalvelut ostamme tilitoimistolta. Pirkan Helmen tilintarkastuksen hoitaa kaksi ammattitilintarkastajaa. Toimintaamme ohjaavat laatukäsikirja ja johtosääntö.

Pääosa Pirkan Helmen ohjelmakaudella 2007 - 2013 käsittelemistä yritystukihakemuksista on tullut meille joko Valkeakosken Seudun Kehitys Oy:n tai ProAgria Etelä-Suomen kautta, joten yritystukihakemuksen liitteinä tarvittavat kannattavuuslaskelmat ja vastaavat asiakirjat sekä myös muu yritystoimintaan liittyvä erityisosaaminen on tullut asiakkaiden käyttöön tällä tavoin, mikä pääosin aloittavien yrittäjien kyseessä ollen on merkittävä työtämme ja osaamistamme täydentävä asia. Tätä yhteistyötä jatketaan myös ohjelmakaudella 2014 – 2020. Pälkäneen osalta rakennetaan vastaavanlainen järjestely.

Strategian toteutumisen seuranta käsittää kaksi osiota. Edellä luvussa 3 kerrottujen strategian toteutumisesta kertovien mittarien toteutumista seurataan, tavoitteesta riippuen, osin Pirkan Helmen omana seurantana ja osin rahoitettujen hankkeiden ja yritystukien toteuttajilta kerättyinä toteumatietoina. Strategian toteutusta seurataan myös joka toinen vuosi sidosryhmille tehdyllä kyselyllä, joka menettely vastaa nykyistä käytäntöä.

7. Strategian rahoitussuunnitelma

Strategian kokonaisrahoitus vuosille 2014 – 2020 on 5.720.000 euroa. Siitä maaseuturahaston kautta rahoitetaan 5.418.861 euroa ja muilla rahoitusvälineillä 301.139 euroa. Näiden lisäksi Pirkan Helmi toimii aktiivisesti, jotta rahoittamamme ja Valkeakoski-Tohkan Rotaryklubin toteuttaman Etelä-Pirkanmaan metsäbiotalouden tiekartta -hankkeen luoman yhteistyöverkoston pohjalle saataisiin

rakennettua maaseudun innovaatioryhmä. Tämä mahdollinen EIP-ryhmä ei näy Pirkan Helmen taloudessa rahaerinä.

Taulukko 4. Strategian kokonaisrahoitus maaseuturahastosta ohjelmakaudella 2014-2020

	Koko ohjelma- kausi 2014-2020	Vuodessa	%
EU + valtio - rahoitusosuus	2 817 808 €	402 544 €	52
Kunnat (2€/asukas/vuosi)	704 452 €	100 636 €	13
Yksityinen	1 896 601 €	270 943 €	35
Rahoitus yhteensä	5 418 861 €	774 123 €	100

Taulukko 5. Maaseudun yritys- ja kehittämishankkeisiin haettava rahoitus (ei sisällä toimintarahaa)

EU	Valtio	Kunta	Julkinen rahoitus yhteensä	Yksityinen rahoitus	Kokonaisrahoitus
1 183 479,36 €	1 070 767,04 €	563 561,60 €	2 817 808 €	1 896 601 €	4 714 409 €

Taulukko 6. Haettava toimintarahaa

	EU (42 %)	Valtio (38 %)	Kunta (20 %)	Julkinen rahoitus yhteensä	Toimintarahaa yritys- ja kehittämishankkeisiin haettavan julkisen rahoi- tuksen määrästä %
Toiminta- kustannukset	59 173,97	53 538,35	28 178,08	140 890,40	5 %
Aktivointi ja toiminnan edistäminen	236 695,87	214 153,41	112 712,32	563 561,60	20 %
Toimintarahaa yhteensä	295 869,84 €	267 691,76 €	140 890,40 €	704 452 €	25 %

Ohjelmakauden 2007 – 2013 kokemusten perusteella arvioidaan yksityisestä rahoituksesta noin 85 % kertyvän rahana ja noin 15 % talkootyönä. Kuntarahasta alueen kuntien kanssa on tehty kirjalliset yhteistyösopimukset (liite 1). Kuntaraha tulee ns. könttäperiaatteella, kuntien asukaslukujen mukaisessa suhteessa eikä sen kohdentamisesta ole tehty muita sopimuksia.

Strategian painopisteittäin rahoituksen (pl. toimintarahaa) määrän arvioidaan jakautuvan seuraavalla tavalla:

Asukkaiden helmi	15 %
Yhteisöjen ja identiteetin helmi	35 %
Yritysten helmi	25 %
Elämysten helmi	25 %

Lähteet

Alarinta, Juha: Maaseutu innovatiivisena ympäristönä. Verkostot paikallisen elinkeinopolitiikan toteuttajina. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Sarja A:4. Seinäjoki 1998.

Etelä-Pirkanmaan yhteistoiminta-alueen strategia. 2007.

Marsden, Terry: Rural Futures. The Consumption Countryside and it's Regulation. Sociologia Ruralis, volume 39, number 4, lokakuu 1999. 501 – 520.

Pirkanmaan kulttuurisuunnitelma. Pirkanmaan Liitto. Tampere 2014.

Pirkanmaan maakuntakaava 2040, Etelä-Pirkanmaan maankäytön rakennevaihtoehdot, loppuraportti. Pirkanmaan Liitto. Tampere 2012.

Pirkanmaan maakuntasuunnitelma. Pirkanmaan Liitto. Tampere 2009.

Pirkanmaan maaseudun kehittämissuunnitelma 2014 – 2020. Pirkanmaan ELY-keskus, luonnos 25.4.2014.

Pälkäneen kuntastrategia 2013 – 2018.

Rizzo, Fulvio: The institutional context in the Leader programme: the case of North Karelia (Finland) and South Tyrol (Italy), verkkojulkaisu: www.regional-studies-assoc.ac.uk/apr.leuven/.../Rizzo.pdf

Sotarauta, Markku: Ohjelmallinen aluepolitiikka ja alueelliset strategiat: Klassinen suunnittelukone vai kommunikatiivinen prosessi. Tampereen yliopisto, Sente, verkkojulkaisu.

Tilastokeskus, www.tilastokeskus.fi.

Virkkala, Seija: "Oppiva alue" käsitteen tausta ja sovelluksia alue- ja maaseudun kehittämisessä. Chydenius-instituutti, verkkojulkaisu: <http://www.chydenius.fi/julkaisut/chynetti/esittely.html>

Liitteet:

1. Yhteistyösopimukset alueen kuntien kanssa
2. Pirkanmaan Leader-ryhmien ja Pirkanmaan ELY-keskuksen sopimus työnjaosta hankkeiden ja yritystukien rahoituksessa
3. Yhdistysrekisteriote
4. Pirkan Helmen säännöt
5. Pirkan Helmen hallituksen jäsenet ja heidän taustatahonsa
6. Pöytäkirjan ote Pirkan Helmen hallituksen kokouksesta, jossa strategian hyväksymisestä ja Leader-ryhmä hakemuksen jättämisestä on päätetty.